

TUNDLIK TEAVE, MILLE SUHTES ON KEHTESTATUD EMBARGO: ELI TOIDUPETTUSTEVASTANE VÕRGUSTIK (PIIRATUD KASUTAMINE)

KÜSIMUSED JA VASTUSED

Küsimused ja vastused mee võltsimise kohta

Mis on ELi koordineeritud meede?	2
Kas ELis reguleeritakse praegu mett?	2
Millised eeskirjad kehtivad mee suhkruisaldusele?	2
Miks otsustati kohaldada meesektoris ELi koordineeritud meedet?	2
Millised meega seotud pettused on kõige levinumad?	3
Mis on meega seotud pettuste ajendid?	3
Millised on mee suhkru lisamise otsesed ja kaudsed tagajärjed?	3
Kas mesilaste toitmine suhkruisrupitega tähendab mee võltsimist?	3
Millised olid ELi koordineeritud meetme „From the Hives“ eesmärgid?	4
Kes osalesid ELi koordineeritud meetmes „From the Hives“ ja millised olid nende rollid?	4
Milline oli kontrollikava proovivõtumetoodika?	4
Milliseid analüüsimeetodeid ja otsustusmehhanisme kasutati võltsimiskahtlusega meeproovide kindlakstegemiseks?	5
Mida näitavad proovivõtuetapi tulemused?	5
Kas ELi koordineeritud meetme tulemused on ELi meeturu suhtes representatiivsed?	5
Millised on proovivõtuetapi peamised järeldused?	6
Mida näitavad juurdlusetapi tulemused?	6
Millised on juurdlusetapi peamised järeldused?	6
Kuidas toimuvad OLAFi juurdlused?	7
Milline õigusraamistik reguleerib OLAFi sekkumist ELi koordineeritud meetme raames?	7
Kuidas kogub OLAF digitaalseid tõendeid?	7
Millised olid OLAFi juurdluse tulemused?	7
Kuidas kavatseb komisjon tagada, et mee koostist suhkruga ei muudeta?	8
Kuidas kaasab komisjon kolmandate riikide pädevaid asutusi?	8

Mis on ELi koordineeritud meede?

Komisjoni talitused võivad ühe või mitme ELi riigi taotlusel või omal algatusel koordineerida tegevust ELi tasandil. Seda võimalust kasutatakse siis, kui mitme liikmesriigi ettevõtjad on seotud potentsiaalse petuskeemiga ja kui kahtlusega kaasneb terviserisk või märkimisväärne sotsiaal-majanduslik risk. Kriteeriumides, mille alusel otsustatakse sellise ELi tasandi koordineerimise üle, võetakse arvesse nende riskide suurust, olemasoleva teabe usaldusväärsust ja sarnasust varasemate juhtumitega. Kui kahtlus on seotud importtoodetega, teeb komisjon koostööd asjaomaste ELi-väliste riikidega ning nõuab sihipärast teavet ja uurimist.

Kas ELis reguleeritakse praegu mett?

Mesi on looduslik toode, mille magustamisomadusi on hinnatud juba iidsetest aegadest saati. ELi õigusaktidega püütakse säilitada mee kui töötlemata põllumajandustoote puhtus ja välistada selle keemilise koostise muutmine.

Nõukogu direktiivi 2001/110/EÜ I lisa punktis 1 on mesi määratletud kui „looduslik magus aine, mida valmistavad *Apis mellifera* mesilased taimede nektarist või elusate taimeosade eritistest või elusatest taimeosadest toituvate putukate eritistest, mida mesilased koguvad, muundavad teatavate endast pärit olevate ainetega ühendamise teel, sadestavad, veetustavad ja ladustavad ning jätavad meekärgedesse küpsema ja valmima“.

Direktiivis on sätestatud ka kriteeriumid koostisele (inimtoiduks ettenähtud mee puhul) ja sellega seotud märgistamisnõuded. Need nõuded peavad olema täidetud enne mee laskmist ELi turule.

Millised eeskirjad kehtivad mee suhkrusisaldusele?

Looduslikud suhkrud on mee üks peamisi koostisaineid, mida võib mees esineda erinevas koguses olenevalt mee botaanilisest päritolust. Nõukogu meedirektiivis 2001/110/EÜ on suhkrusisaldusele sätestatud kaks nõuet:

1. õiemees ei tohi fruktoosi ja glükoosi sisalduse summa olla väiksem kui 60 g 100 g kohta ning lehemes ja selle segudes väiksem kui 45 g 100 g kohta;
2. sahharoosi sisaldus ei tohi ületada 5 g 100 g kohta. Samas on kehtestatud kõrgemad piirnormid mitme konkreetse botaanilise allika, nagu magusristiku, eukalüpti ja lavendli puhul.

Miks otsustati kohaldada meesektoris ELi koordineeritud meedet?

Tootjaorganisatsioonid ja tarbijakaitseliidud on korduvalt tõstatanud mee võimaliku võltsimise küsimuse. Probleemi olemasolu kinnitasid 2015.–2017. aastal korraldatud esimese koordineeritud kontrollikava tulemused, mis näitasid, et vähemalt 14 % kontrollitud proovidest ei vastanud puhtuse võrdlusnäitajatele (link: https://food.ec.europa.eu/safety/agri-food-fraud/eu-coordinated-actions/controlled-control-plans/honey-2015-17_en), ning teadete arv hoiatus- ja koostöövõrgustikus, mis hõlbustab haldusteabe vahetamist ja koostööd liikmesriikide vahel toidutarneahela ametlike kontrollide valdkonnas (link: https://food.ec.europa.eu/safety/agri-food-fraud/administrative-assistance-and-cooperation-system_en).

Millised meega seotud pettused on kõige levinumad?

Mesi on looduslik aine, mida toodavad meemesilased. Meele ei ole lubatud lisada ühtki muud ainet (nt suhkur, toidulisandid, maitse- ja lõhnaained).

Mee võltsimiseks on selle koostist võimalik muuta mitme ainega, näiteks suhkru või veega, kuid suhkur on kõige levinum lisaine. Mee koguse suurendamiseks kasutatakse odavaid suhkruisirupeid, mida on keeruline tuvastada isegi ülitäpsete analüüsimeetoditega. Pettusi esineb ka botaanilise päritolu või muude omaduste esitamisel, et muuta tarbija arusaamu mee kvaliteedi ja väärtuse kohta. Kindlas geograafilises piirkonnas ja kindlaksmääratud tootmismeetoditega toodetud mett võib müüa eriomadusega kvaliteettootena (KPN – kaitstud päritolunimetus, KGT – kaitstud geograafiline tähis). Kuna KPNi/KGTga mee hind on kõrgem, võidakse tavalist mett esitleda kasumi suurendamiseks eksitavalt KPNi/KGTga meena. Vale geograafiline päritolu võidakse esitada ka tariifeeskirjadest kõrvalehoidmiseks. Kasutatakse ka muid koostise või märgistamisega seotud pettusi, näiteks võidakse ebaseaduslikult anda nimetus „mesi“ tootele, mis koosneb osaliselt või täielikult halvema kvaliteediga tootest, näiteks pagarimeest.

Mis on meega seotud pettuste ajendid?

Suurenenud nõudlus looduslike magusainete järele on toonud maailmaturul kaasa paljude aastate kõrgeima meehinna. ELi turul on nõudlus mee järele suurem kui liidusisene tootmine ja märkimisväärne kogus mett imporditakse. Mee turuhind kõigub tähelepanuväärselt olenevalt kvaliteediaspektidest, mis ei ole alati nähtavad või mõõdetavad ilma põhjaliku analüüsita. See loob võimalusi tarbijate eksitamiseks, et suurendada alusetult majanduslikku kasu või finantstulu. Ebaausaid ettevõtjaid ahvatlevad pettusele ehtsa mee ja suhkruisirupite hinnavahe ning meele lisatud siirupikoguse tuvastamise keerulisus.

Millised on mee suhkrute lisamise otsesed ja kaudsed tagajärjed?

Kuigi ohtu tarbijate tervisele peetakse väga väikeseks (eeldusel, et lisatud suhkruisirupid on ettenähtud inimtoiduks), kahjustab mee suhkrute lisamine tarbijate silmis ELi toiduahela usaldusväarsust ning põhjustab probleeme ettevõtjatele ja mee mainele.

ELi imporditud mee keskmine ühikuväärtus oli 2021. aastal 2,17 eurot kilogrammi kohta (välja arvatud Uus-Meremaalt pärit mesi), samas kui riisist valmistatud suhkruisirupid on saadaval hinnaga 0,40–0,60 eurot kilogrammi kohta. Mee lahjendamine suhkruisirupitega annab petturitele ebaausa eelise. Sellised odavamad alternatiivid ja ebaaus konkurents võivad mõjutada ELi elukutselisi mesinikke mesindustegevusest loobuma, mis avaldab omakorda negatiivset mõju ELis toodetava mee kogusele.

Kas mesilaste toitmine suhkruisirupitega tähendab mee võltsimist?

Teataval ajal aastast võib olla vajalik toita mesilasi suhkruisirupitega. Sageli tehakse seda meesaagi kogumise ajal, et mesilastele jääks piisavalt toitu ja nad ei sureks talvel nälga. Kärgedesse jäänud mesilaste sööt tuleb eraldada järgmisena turustamiseks korjatavast meest, sest vastasel korral saastub mesi söödaga ja saadud toode ei vasta ELi meedirektiivile.

Mesilaste toitmine suhkruirupitega peamise nektarikorje ajal oleks vastuolus mee õigusliku määratlusega. Selle määratluse järgi peab mesi olema valmistatud kas taimede nektarist (õiemesi või taimede nektarist saadud mesi), elusate taimeosade eritistest või elusatest taimeosadest toituvate putukate eritistest (lehemesi).

Millised olid ELi koordineeritud meetme „From the Hives“ eesmärgid?

Meetme eesmärk oli koguda teavet nõuetele mittevastava liitu imporditud mee olemasolu kohta turul ning võtta selleks proove ja neid analüüsida. Analüüsides püüti tuvastada ainult mett, mille puhul kahtlustati lisatud suhkruirupi(te) sisaldust. Koordineeritud meetmel oli kolm etappi:

- meeproovide kogumine ELi piiridel,
- jälgitavusteabe uuesti kogumine ning
- juurdlused ELis impordi-, töötlemis-, segamis- ja pakkimiskohas.

Kes osalesid ELi koordineeritud meetmes „From the Hives“ ja millised olid nende rollid?

Meetme algatas ja seda koordineeris Euroopa Komisjoni tervise ja toiduohutuse peadirektoraat.

Esimeses proovivõtuetapis soovisid vabatahtlikult osaleda kuusteist liikmesriiki (Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari) ning Norra ja Šveits. Enne edasiste juurdluste kaalumist pidid nad määrama ka kontrollitud saadetiste sihtkoha. Edasised juurdlused puudutasid kõiki liikmesriike ja EFTA sihtriike,¹ kes olid saanud võltsimiskahtlusega saadetisi. Need juurdlused korraldati impordi-, töötlemis-, segamis- ja pakkimiskohtades.

Liikmesriigid ja EFTA riikide ametiasutused said:

- analüütilist abi Teadusuuringute Ühiskeskuse juhitalvalt toidupettuse ja toiduainete kvaliteedi teadmiskeskuselt (link: https://knowledge4policy.ec.europa.eu/food-fraud-quality_en);
- teadmiste alast abi Euroopa Komisjoni tervise ja toiduohutuse peadirektoraadilt, et koguda uuesti teavet nii eksportijatelt kui ka importijatelt (varasemad süsteemis TRACES² registreeritud imporditoimingud, hoiatus- ja koostöövõrgustikus juba registreeritud mittevastavused ja toidupettuse kahtlused) ning
- soovi korral teadmiste ja juurdluse alast abi Euroopa Pettustevastaselt Ametilt (OLAF) (link: https://anti-fraud.ec.europa.eu/index_et).

Milline oli kontrollikava proovivõtumetoodika?

Liikmesriigid ja EFTA riikide ametiasutused võtsid piiripunktides meest proove 2021. aasta novembrist 2022. aasta veebruarini. Kui impordikontrollile esitatud meesaadeti koosnes rohkem kui ühest tootepartiist, võeti proove ainult ühest partiist. Koondproovi moodustamiseks tuli partiist võtta mitu alikvooti, mis tuli saata analüüsimiseks Teadusuuringute Ühiskeskusesse.

¹ EFTA – Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon (s.o Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits).

² TRACES – kaubanduse kontrolli- ja ekspertsüsteem (https://food.ec.europa.eu/animals/traces_en#about-traces).

Kokku võeti 320 proovi, millest enamik oli pärit Hiinast (89), Ukrainast (74), Argentinast (34), Mehhikost (22), Brasiiliast (18) ja Türgist (15). Enamik neist deklareeriti mitmeliigilise õiemeena (77 %) või monokultuurse meena (11 %); ülejäänud olid teadmata botaanilise päritoluga.

Milliseid analüüsimeetodeid ja otsustusmehhanisme kasutati võltsimiskahtlusega meeproovide kindlakstegemiseks?

Suhkur on mee peamine koostisaine ja seetõttu võib olla raske teha kindlaks, millises ulatuses on mee koostist lisatud suhkrutega muudetud. Samuti on väga keeruline teha vahet mees looduslikult esinevatel ja lisatud suhkrutel, sest võltsitud tootel võivad olla ehtsa tootega väga sarnased füüsilised ja keemilised omadused.

Teadusuuringute Ühiskeskus kasutas kombineeritult mitut meetodit, et tuvastada mett, mis võib sisaldada lisatud suhkrusiirupit. Kasutati parimaid saadaolevaid meetodeid. Teadusuuringute Ühiskeskuse kvaliteedisüsteem on sertifitseeritud ISO 9001 standardi alusel ja Geelis asuva Teadusuuringute Ühiskeskuse teatavad testimistegevused on akrediteeritud ISO 17025:2017 standardi alusel. Aruandlusandmete genereerimiseks kasutatud analüüsimeetodid aga ei ole akrediteeritud. Reguleerimismeetmete algatamisel pidid liikmesriikide ametiasutused selle asjaoluga arvestama.

Mida näitavad proovivõtuetapi tulemused?

Tekkis kahtlus, et võetud 320 proovist 147 (46 %) ei vasta ELi meedirektiivile 2001/110/EÜ, sest tuvastati vähemalt üks lisatud suhkru allikate marker. Kasutatud meetodite abil saadi kvalitatiivset teavet (markerite olemasolu/puudumine) ja seetõttu ei olnud võimalik hinnata lisatud siirupite kogust mees.

Suurim absoluutarv võltsimiskahtlusega saadetisi oli pärit Hiinast (66 juhtu 89st ehk 74 %), kuigi Türgist pärit mee puhul oli suurim võltsimiskahtlusega proovide suhteline osakaal (14 juhtu 15st ehk 93 %). Ühendkuningriigist imporditud mee puhul oli võltsimiskahtluse määr veelgi suurem (10 juhtu 10st ehk 100 %). Kättesaadava jälgitavusteabe alusel võib see aga tuleneda asjaolust, et mesi on toodetud teistes riikides ja enne selle reeksporti ELi on seda Ühendkuningriigis veel töödeldud.

Kas ELi koordineeritud meetme tulemused on ELi meeturu suhtes representatiivsed?

Tulemustega ei püütud saavutada representatiivsust ELi meeturu suhtes, vaid nendega sooviti anda aimu imporditud mee koostise suhkrusiirupitega muutmise ulatusest ja olemusest. Proovid võeti juhuslikkuse alusel. Proovivõtu sagedus moodustas 15 % proovivõtukampaania ajal impordikontrollile esitatud saadetistest ja oli seega kaubavoogude suhtes teataval määral representatiivne.

Kuigi testiti osa siseturule imporditud meesaadetistest, kajastavad testimise tulemused vaid proovivõtuperioodi olukorda ja neid ei tohi üldistada ega laiendada muudele olukordadele.

Kokku kontrolliti 123 eksportijat, kellest 70 puhul tekkis kahtlus, et nad on eksportinud meesaadetisi, mille koostist võib olla lisatud suhkrutega muudetud. Proovivõtmisel osalenud 95 importijast kahe kolmandiku (63 importija) puhul tekkis kahtlus, et nad on importinud vähemalt ühe saadetise mett, millele on lisatud suhkruid.

Millised on proovivõuetapi peamised järeldused?

ELi koordineeritud meede kinnitas kahtlust, et osa siseturule imporditavast meest ei vasta ELi meedirektiivile 2001/110/EÜ. Analüüsitud proovidest 46 % puhul tekkis nõuetele mittevastavuse kahtlus. Võltsimiskahtluse määr oli tunduvalt kõrgem kui varasema, 2015.–2017. aastal rakendatud ELi-ülese koordineeritud kontrollitava puhul, kus mee ehtsuse hindamiseks kehtestatud võrdluskrITERIUMIDELE ei vastanud 14 % analüüsitud proovidest.

Seda erinevust võib selgitada asjaolu, et kõnealuses uuringus kasutati teistsugust täiustatud tuvastamissuutlikkusega meetodikogumit. EA-IRMSi abil tehtud stabiilsete süsinikuisotoopide suhte analüüs (AOAC meetod 991.41), mida on varem sageli kasutatud maisitärklisest või suhkruroost valmistatud suhkruisurupite tuvastamiseks, ei olnud võltsimiskahtlusega mee tuvastamisel tulemuslik. See võib tähendada, et maisitärklisest või suhkruroost valmistatud suhkruisurupid ei kasutata enam mee koguse suurendamiseks ja et need on täielikult või osaliselt asendatud näiteks riisist, nisust või suhkrupeedist valmistatud siirupitega.

Vaja on täiustatud, ühtlustatud ja rahvusvaheliselt tunnustatud analüüsimeetodeid, et suurendada ametliku kontrolli laborite suutlikkust tuvastada mett, millesse on segatud kohandatud koostisega suhkruisurupid, millel on suurel määral sama suhkruisaldus nagu ehtsal meel.

Mida näitavad juurdlusetapi tulemused?

Praeguseks hõlmavad juurdused 37 ettevõtjat, kellest seitsmele on (seni) määratud karistus mee suhkrute lisamise eest.

ELi koordineeritud meetme raames kogutud ja praegu uuritav muu teave puudutab mee ja suhkruisurupite kasutamist ja segamist ELi territooriumil, õietolmu (päritolumarkeri) eemaldamist või meega kaasasolevate dokumentide võltsimist, et varjata mee tegelikku päritolu.

Millised on juurdlusetapi peamised järeldused?

Enamik liikmesriikide ametiasutusi kasutas juurduses nende käsutuses olevaid ametlikke laborimeetodeid; need meetodid on peamiselt ette nähtud ELi meedirektiivile vastavuse kontrollimiseks ja on teada, et need on keerukamate mee võltsimise meetodite tuvastamisel ja tõendamisel vähem tulemuslikud, kui neid kasutatakse eraldi. Petturite avastamisel osutus kasulikuks kriminalistika (st kombineeriti kohapealne kontroll, proovide võtmine ning dokumentide, arvutite ja telefoniandmete põhjalik uurimine).

Eespool esitatu põhjal võib järeldada, et osa ELi-välistest riikidest imporditud mett, mille puhul on Teadusuuringute Ühiskeskuse hinnangul tekkinud võltsimiskahtlus, jääb ELi turule ja seda ei avastata.

Kuidas toimuvad OLAFi juurdlused?

Kogu sissetulevat võimalikku uurimishuvi pakkuvat teavet uurib OLAFis selleks ette nähtud üksus, et teha kindlaks, kas see õigustab juurdluse või koordineerimisjuhtumi alustamist.

Juhtumi alustamise korral uurivad OLAFi juurdlejad süüdistavaid väiteid ja koguvad tõendeid, mida kasutatakse faktide kindlakstegemiseks ja üksikasjaliku lõpparuande koostamiseks. Selleks koguvad ja analüüsivad nad kõiki dokumentaalseid tõendeid ja neile kättesaadavaid andmeid ning küsitlevad tunnistajaid ja võimalikke kahtlusaluseid. Teha võidakse ka kohapealseid kontrolle.

OLAF viib ellu haldusjuurdlusi. Nende juurdluste tulemused edastatakse pädevatele asutustele. OLAFi juurdlus võib kaasa tuua haldus-, finants-, distsiplinaar- või kohtumenetluse. OLAF täidab oma kohustusi ausameelselt, erapooletult ja professionaalselt, austades üksikisiku õigusi ja vabadusi.

Milline õigusraamistik reguleerib OLAFi sekkumist ELi koordineeritud meetme raames?

OLAFi juurdlus algatati määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 (edaspidi „OLAFi määrus“) artikli 3 alusel.

Kohapealne kontroll ja digitaalsete kriminalistikaandmete omandamine oli lubatud juurdluse käigus, mida alustati määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 5 alusel ja mis viidi ellu sama määruse artikli 3 alusel kooskõlas sama määruse artikli 7 lõikega 2 ja artikli 3 lõikega 2 ning määruse (Euratom, EÜ) nr 2185/96 artiklitega 6 ja 7 ning OLAFi peadirektori poolt määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 17 lõike 6 kohaselt delegeeritud volituste alusel.

Kuidas kogub OLAF digitaalseid tõendeid?

OLAFi digitaalsete tõendite spetsialistid pakuvad OLAFi uurijatele praktilist tuge digitaalse kriminalistika valdkonnas (digitaalsete tõendite tuvastamine, hankimine, pildistamine, kogumine, analüüs ja säilitamine). Lisateave on kättesaadav [digitaalsete tõendite teabelehel](https://anti-fraud.ec.europa.eu/document/download/2a0a34af-1c33-4103-80c4-801612c3ae90_en?filename=digital_forensic_leaflet_en.pdf) (https://anti-fraud.ec.europa.eu/document/download/2a0a34af-1c33-4103-80c4-801612c3ae90_en?filename=digital_forensic_leaflet_en.pdf).

Millised olid OLAFi juurdluse tulemused?

OLAF algatas koordineerimisjuhtumi, et pakkuda juurdluses abi ja teadmisi. OLAF tegi tihedat koostööd osalevate liikmesriikide ja EFTA riikidega, Euroopa Komisjoni tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi ning Teadusuuringute Ühiskeskusega. Kohapealsel kontrollil, proovide võtmisel ning arvutite ja telefoniandmete põhjalikul uurimisel põhinevate kriminalistikauuringute tulemused näitasid eksportija ja importija vahelist kokkumängu järgmistes küsimustes:

- suhkrusiirupite kasutamine mee koostise muutmiseks ja selle hinna alandamiseks;
- imporditoimingutele eelnevad regulaarsed analüüsid akrediteeritud laborites mee/suhkrusegade kohandamiseks, et kliendid ja ametiasutused ei saaks neid tuvastada;

- lisa- ja värvainete kasutamine mee tegeliku botaanilise päritolu varjamiseks;
- mee tegeliku geograafilise päritolu varjamine jälgitavusteabe võltsimise kaudu.

Kuidas kavatseb komisjon tagada, et mee koostist suhkruga ei muudeta?

ELi põllumajanduse ja toidutootmise õigusaktide järgimise eest vastutavad peamiselt toidukäitlejad. Toidupettuse avastamine ja selle vastu võitlemine on liikmesriikide ülesanne. Meesektori kõigis tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappides tegutsevad toidukäitlejad (sealhulgas importijad) peavad:

- tagama, et ELi turule lastud toit vastab nende tegevusega seotud ELi ja riiklike toidualaste õigusaktide nõuetele ning et mesi, millega nad kauplevad, vastab ELi turustamisstandarditele;
- kontrollima selliste nõuete täitmist (peamine ülesanne) ning
- korrektselt määratlema selle mee laadi, koostise, päritoluriigi või lähtekoha, mida nad ELi turule lasevad või väljapoole ELi ekspordivad.

Koordineeritud meetme tulemused näitavad, et osa toidukäitlejaid ei täida oma peamist ülesannet ning õhnestavad seega tarbijate usaldust ja toiduainete väärtusahelaid, põhjustavad ELi tootjatele ja ettevõtjatele ebaausat konkurentsi ning seavad ohtu toidukontrollisüsteemide usaldusväärsuse. Komisjon kutsub ettevõtjaid üles järgima ELi õigusest tulenevaid nõudeid ja taotlema meetmeid, et parandada täheldatud halbu tulemusi, mis kahjustavad meesektori mainet.

Toidupettuse avastamine ja selle vastu võitlemine on liikmesriikide ülesanne, mida tuleb täita eelkõige ametliku kontrolli määruse alusel. Määruses on ette nähtud lai valik vahendeid pettuse vastu võitlemiseks, sealhulgas sätted piiriüleste rikkumiste korral tehtava koostöö kohta, ning määrusega on komisjonile antud ülesanne ELi tasandil koordineerida ja jõustada nende meetmete tõhusat kohaldamist.

Mee ehtsuse kindlakstegemiseks on olemas ametlikud analüüsimeetodid, kuid need on ajast maha jäänud ega ole piisavalt täpsed, et tuvastada väheses ja keskmises koguses lisatud suhkruid. Seega kohandavad petturid meele lisatavate suhkrute kogust, et kasutada ära praegust kehva analüüsivõimet. Puudulik on ka piirikontrolli analüüsivõime. Meetodid, mida Teadusuuringute Ühiskeskuse ELi koordineeritud meetme raames on kasutanud, on pettusekahtluse kindlakstegemisel kasulikuks osutunud, kuid need on veel ühtlustamata ja standardimata. Selline tegevus eeldab asjakohast rahastamist ja teatavat aega, et seda ametliku kontrolli laborites tulemuslikult rakendada. Komisjon on kutsunud liikmesriike üles karmistama riiklikku turu- ja piirikontrolli, kuid seda üleskutset ei ole võimalik täielikult järgida, ilma et tegeletaks eespool nimetatud kitsaskohtadega.

Kuidas kaasab komisjon kolmandate riikide pädevaid asutusi?

Impordi valdkonnas on komisjon juba lisanud imporditavale meelega kaasa pandava sertifikaadi ehtsuse nõude (vt komisjoni 11. jaanuari 2022. aasta rakendusmäärus (EL) 2022/36, millega muudetakse rakendusmääruse (EL) 2020/2235 III lisa seoses teatavate elusate veeloomade ja loomsete saaduste saadetiste liitu toomiseks vajalike sertifikaatide näidistega (ELT L 8, 13.1.2022, lk 36)).

Komisjon teeb ka ettepaneku tugevdada impordikontrolli, kuid erinevalt paljudest teistest loomsetest saadustest takistab mee puhul praegu liikmesriikide kontrolli karmistamist kolmandates riikides tegutsevate tuvastatud petturite üle see, et puudub kohustus koostada loetelu ettevõtjatest, kellel on lubatud mett ELi eksportida. Selline loetelu võimaldaks kohaldada komisjoni 7. novembri 2019. aasta rakendusmäärust (EL) 2019/1873, mis käsitleb pädevate asutuste koordineeritud rangema ametliku kontrolli menetlusi, mida rakendatakse piiripunktides seoses loomsete saaduste, loomse paljundusmaterjali, loomsete kõrvalsaaduste ja liittoodetega (ELT L 289, 8.11.2019, lk 50).

Ühtlasi püüab komisjon teha koostööd eksportivate riikide pädevate asutustega. Kõiki asjaomaseid riike teavitatakse ELi koordineeritud meetme tulemustest ning neil palutakse viia ellu juurdlused ja määrata asjakohased karistused kinnitust leidnud pettuste eest.